

1. Mo 1918-ban

- 1918. okt. 17. – „*ezt a háborút elvesztettük*” – ?
- okt. 24. – Magyar Nemzeti Tanács (Astoria szállóban)
 - ← **Károlyi-párt, MSZDP + más ellenzéki erők**
- program: béke, függetlenség, ált., titk. vál.jog, földkérdés – ?
- okt. 28. → sztrájk, tüntetések
hazatérő elégedetlen katonák + civilek

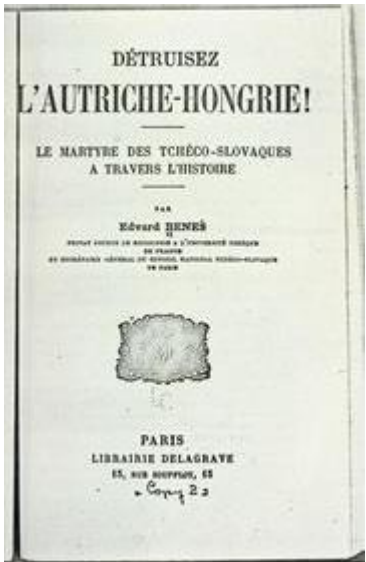
2. Okt. 31. – őszirozsás forr.

- KM min.elnöki kinevezést kap Bécstől
- MNT tagjaiból koalíciós kormány
- TI †
- a nemzetiségek sorra deklarálják önálló államaikat
- dec. 1. – Gyulafehérvár, román nagygyűlés – ?
- nov. 3., Padova – az OMM leteszi a fegyvert
 - nov. 13. – belgrádi katonai konvenció
 - Erdélybe, a Felvidékre román, ill. cseh csapatok vonulnak be

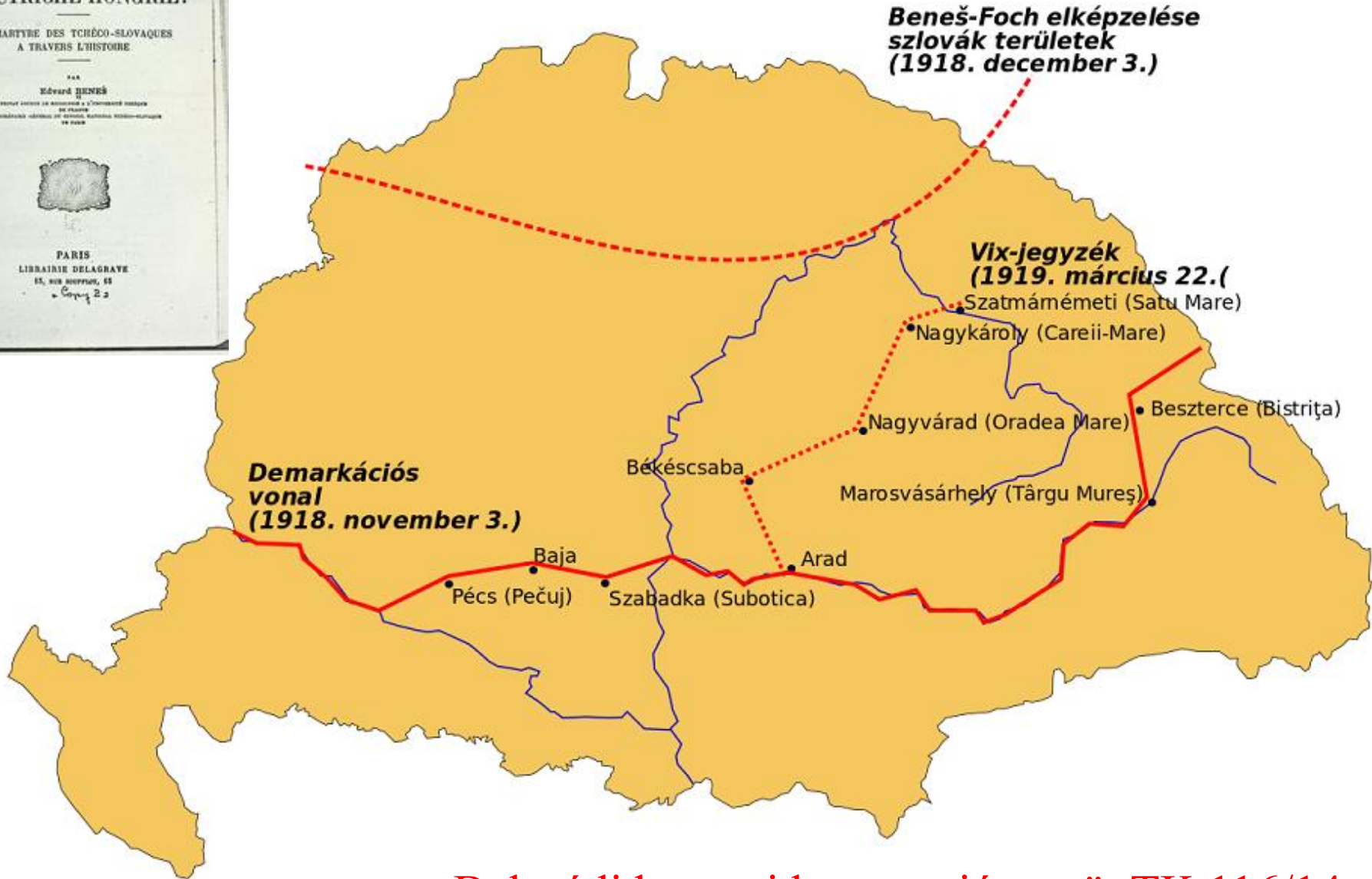

(1944: Gestapo)

A katonák tábori sapkájukon az uralkodói névjellel ellátott sapkarózsa helyére őszirozsát tűztek → a felkelés jelképévé lesz

?

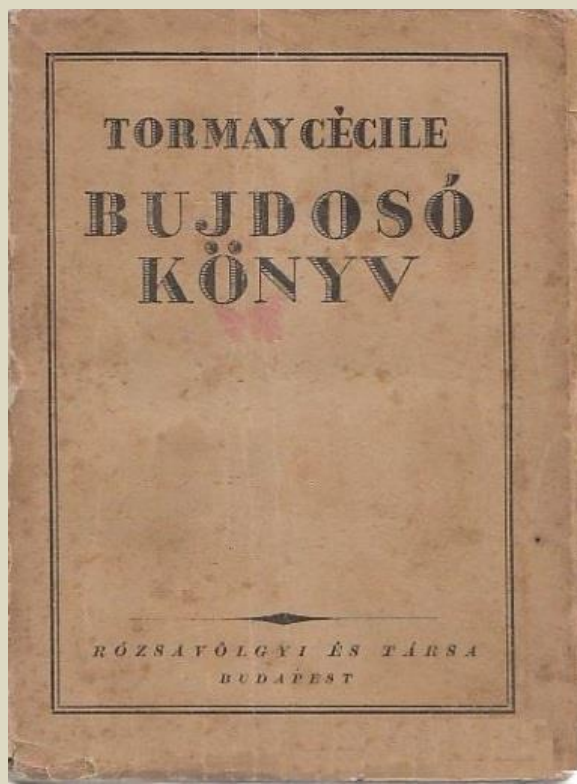

Beneš-Foch elképzelése szlovák területek (1918. december 3.)

Vix-jegyzék (1919. március 22.)

Demarkációs vonal (1918. november 3.)

Belgrádi katonai konvenció – vö. TK 116/14. nagy csalódás Károlyi + Jászi számára

A belgrádi tárgyalások gyűlölködő [de Károlyiék alulöltözöttségétől eltekintve hiteles] leírása:

„Franchet d'Esperay Szalonikiből érkezett repülőgépen Belgrádba a találkozásra. Díszörséget állított a szállása elé. Díszbe öltözött, mellére tűzte összes kitüntetését és így fogadta azokat, akikről úgy vélte, hogy Magyarország küldöttei. Károlyi Mihály és társai sportsapkával, térdnadrágban és gamásliban jelentek meg, mintha futballmeccsre mentek volna a Népligetbe. A tábornok meglepetve mérte végig a társaságot. Rideg és lenéző lett. Kezet nem adott senkinek, összefonta mellén a karját. Kezdetben megütközéssel, majd ironikusan hallgatta végig Károlyi tökéletlen

beszédét. Miután pedig átvette a Magyarországot vádoló memorandumot, melynek Jászi volt a szerzője, a lámpa fénykörébe állította a küldöttséget és figyelmesen megnézte egyiket a másik után. – »Vous êtes Juif?« – kérdezte Hatvanytól, aztán Jászira pillantott, aztán Károlyira: "És maguk is zsidók?"*

*Leplezetlen ellenszenv tükröződött az arcán [...] »Vous êtes tombés si bas?«** – és bólintás helyet gögösen hátralökte a fejét, sarkon fordult és ott hagyta őket. Elment ebédelni tisztjeivel, a nélkül, hogy meghívta volna a küldöttséget, pedig az asztala számukra is terítve volt.”*

* Maga zsidó? ** Ilyen mélyre süllyedtek?

– nov. 13.: eckartsai nyilatkozat:

IV. Károly beleegyezik uralkodói jogainak felfüggesztésébe

27262

Trinvalépiém óta mindig arra törekedtem,
hogy népeimet minél több a háború borzalmaival meg-
szabadítsam, a mely háború lehetkezésben semmi se-
gem nem volt.

Nem akarom, hogy szerényem ártadályul szolgáljon a magyar nemzet szabad fejlődésének, mely
iránt változatlan szeretettel vagyok áthatva.

Ennél fogva minden részvételtől az állam-
ügyek vitelében lemondok és már előre elismérem
azt a döntést, melylyel Magyarország jövődő állam-
formáját megállapítja.

Kelt Eckartsai császárszék tizennyolcz, November
hó tizenháromadikán.

Károly

IV. Károly ∞ Bourbon-Pármái Zita

→ 8 gyerek

IV. K. visszatérési kísérletei:

→ 1921. márc.-ápr.: első királypuccs:

IV. K. Szombathelyre utazik

Teleki Pál min.eln.-kel is tárgyal, Horthy lebeszéli

↳ ezért mond le

→ 1921. okt.: második királypuccs

okt. 23.: budaörsi „csata”
kellemetlen, kisantant mozgósít...

száműzetés:

a Portugáliához tartozó Madeira szigete – 1922: † spanyolnátha

3. Károlyi Mihály (1875 [Bp.] –1955 [Fro.]) – a „vörös gróf”

- őse: Károlyi Sándor kuruc tábornagy, szatmári béke → nagy birtokok
- farkastorok, raccsol
- sokat utazik: USA, Fro (demokrácia)
- konzervatív arisztokrata → Szabadelvű Párt → Függetlenségi Párt (KM 1912-ben csatlakozik) → radikális demokrata → Rákossal is együttműködik
- Tisza István ellenfele (párbaj)
- 1918–19
- emigrál: Au, CsSzl. (!), Jug. (!), London, Párizs
- 1946–49: párizsi nagykövet – !!!
- 1949: Rajk László letartóztatása → ismét emigráció
- 1955†, 1962: Kerepesi temető

szobra 1975-től
a Parlament előtt,
2012-től Siófokon
(a szobrász,
Varga Imre siófoki)

Σ JÓSZÁNDÉKÚ,
DE NEM ÁLLAMFÉRFI,
HANEM BALF***

„Sohasem voltam az ancien régime feltétlen híve, de kérdéses számomra, hogy a politikai bölcsesség jelének tekinthető-e, hogy a sok gróf közül a legokosabbikat meggyilkolják, a legbutábbikat pedig megteszik miniszterelnöknek.”

(Sigmund Freud)

4. Polgári demokrácia – *marxista ízű fogalom*

↔ Tormay Cécile:
„patkányforradalom”

a) Károlyi-kormány

- gazdasági helyzet
 - ← fölborult a Monarchia egységes piaca
+ antant gazdasági blokádja
 - C- és élelmiszerhiány → jegyrendszer – Ø tüzelő, élelem
 - munkanélküliség, infláció, háborús eladósodás
- belp.
 - népközt. proklamációja
 - a kormány támogatói: szinte mindenki
 - az ellátáson nem sikerül javítani
 - földreform késik
 - Linder Béla hadügymin. – ?
„*Nem kell hadsereg többé! Soha többé katonát nem akarok látni!*” – a magyar haderő szétzüllesztése
 - ↔ Székely Hadosztály (Kratochwil Károly)

Balassagyarmat:
a civitas fortissima – ?
1919. jan. 29.

KM tiltásának ellenére!
TK 119/19., 20.

8600 lakos, 93% magyar

a csehek követelték
és meg is szállták

- külpolitikai kudarc

- KM elképzelése: pacifista és antantbarát politika – ?

- kedvező elbánás

- „*nekünk egy elvünk van: Wilson, Wilson és harmadszor is Wilson*”

- kizárólagos kormánypolitikává emelte a naivitást

- az antantnak a kommunizmust feltartóztatni képes erős államok kellene

- a nemzetiségiek vezetői nem tárgyalnak

- Jászi O. tárgyal Aradon 1918. nov.-ben a Román Nemzeti Tanáccsal, autonómiát ajánl – kudarc

- az ország további részeinek megszállása
(az antant saját fegyverszünetét sem tartja be)

- színmagyar területek megszállása (→ feltehetően elcsatolása)

- a nemzeti önrendelkezés sokat hangoztatott érvének megcsúfolása < nagyhatalmi érdekek

- Károlyi-kormány tehetetlensége

b) Berinkey Dénes kormánya (1919. jan. – márc. 21.)

– 1919. jan. 11. → KM közt. elnök

az új kormányfő BD

[közel áll KM-hoz, eddig ig.ügyi min.]

– tv. a földosztásról (febr.)

500 hold a meghagyandó terület,
5–20 holdat kapna egy család

1919. febr. 23. – Károlyi Mihály
kezdi meg Kápolnán,
saját birtokán

törekvése egyéni példa maradt

– febr. 21.: a KMP vezetőinek letartóztatása

↳ Kommunisták Magyarországi Pártja

↳ 1918. nov. 24-én jön létre, az első mo.-i leninista párt
oroszo.-i hadifoglyok + baloldali szocdemek
cél a proletárdiktatúra

└ Vörös Újság

└ egyre erőszakosabbak

└ a gyűjtőfogházban (Kőbánya) Kun Béláék szabályszerű pártirodát működtetnek

– jobbról főleg volt katonatisztek támadják Károlyit (→ MOVE betiltása)

– destabilizáció két fő oka: román hadsereg

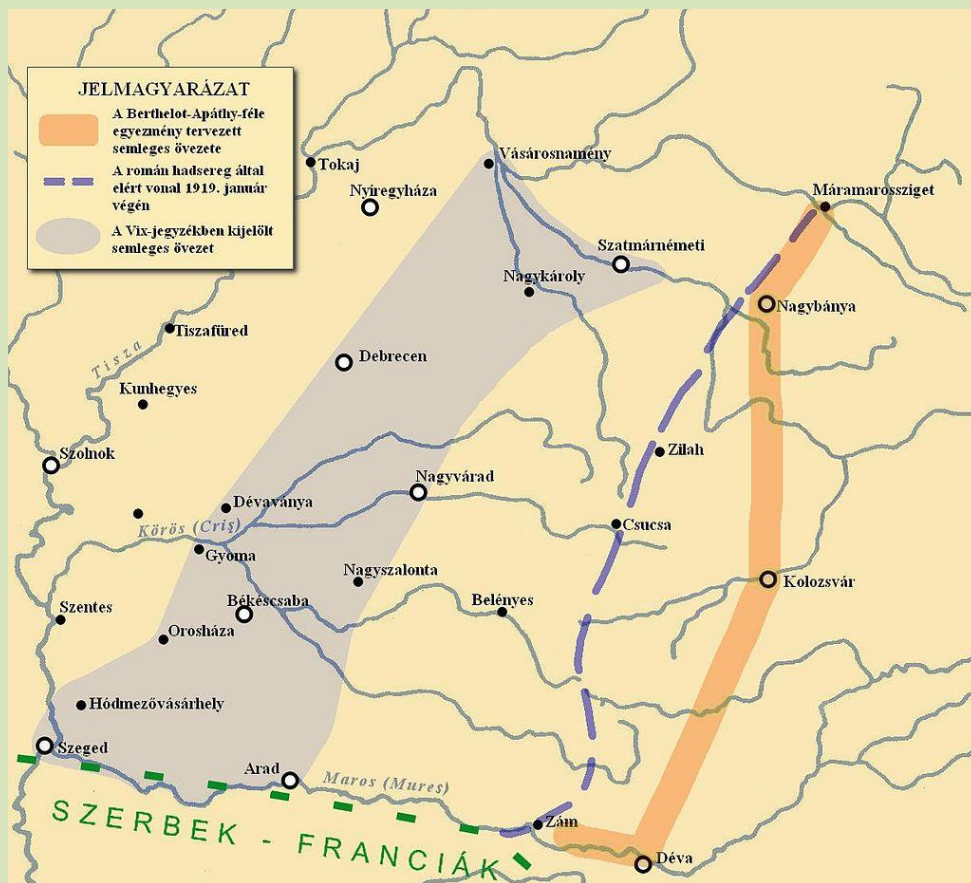
KMP

c) a Vix-jegyzék (1919. márc. 20.)

└ a bp-i antantmisszió vezetője

→ további 40–50 km

(Alföld: már Mátészalka, Debrecen, Szeged is a semleges zónában)

- KM: a jegyzék elfogadhatatlan
= saját korábbi politikájának feladása
a Berinkey-kormány sem elfogadását, sem elutasítást nem vállalja → lemond

Fernand Vix francia
vezérkari alezredes

d) kommunista hatalomátvétel

néhány vezető kulisszák mögötti megegyezése (puccs)

↔ az októberi forr. mögött tömegmozgalmak álltak

- márc. 20-i kormányülés elfogadja: a kormány lemond
KM államfő marad

- KM tisztán szocdem kormányt akar kinevezni
Kunfi Zsigmond vezetésével

azonban a szocdemek KM háta mögött kiegyeznek a KMP-val

- 1919. márc. 21., Gyűjtőfogház:

MSZDP + KMP = Magyarországi Szocialista Párt

- márc. 21. este: a tanácsköztársaság kikiáltása bolsevik mintára

NÉPSZAVA

AZ ELŐFIZETÉS ÁRA:

egy évre 72 - kor. | negyed évre 18 - kor.
fél évre 36 - kor. | egy hónapra 6 - kor.

EGYES SZÁM ÁRA 24 FILLÉR.

A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA PÁRT KÖZPONTI KÖZLÖNYE

Megjelenik hétfő kivételével minden nap.

SZERKESZTŐSEG: VIII., CONTI-UTCA 4.
(Telefon: József 3-29 és József 3-30.)
KIADÓHIVATAL: VIII., CONTI-UTCA 4. SZ.
(Telefon: József 3-31 és József 3-32.)

Magyarország népéhez!

VA kormány lemondott. Azok, akik eddig is a nép akaratából s a magyar proletárság támogatásával kormányoztak, belátták, hogy a viszonyok kényszerítő ereje új irányt parancsol.

A *termelés rendjét* csak úgy lehet biztosítani, ha a hatalmat a proletariátus veszi kezébe.

A fenyegető termelési anarchia mellett, a külpolitikai helyzet is válságos. A párisi békekonferencia titokban úgy döntött, hogy Magyarországnak csaknem egész területét katonailag megszállja. Az ántánt-misszió kijelentette, hogy a demarkációs vonalat eszentul politikai határnak tekintik.

Az ország további megszállásának nyilvánvaló célja az, hogy Magyarországot fölvonulási és hadműveleti területté tegyék a román határon harcoló orosz szovjet-hadsereg ellen. A mitőlünk elrablott területek pedig zsoldja lenne azoknak s román és cseh csapatoknak, amelyekkel az orosz szovjet-sereget akarják leverni.

En, mint a Magyar Népköztársaság ideiglenes elnöke, a párisi konferenciának ezzel a határozatával szemben a világ proletariátusához fordulok igazságért és segítségért, lemondok és átadom a hatalmat Magyarország népei proletariátusának.

Károlyi Mihály.>

– KM tudta és beleegyezése nélkül bejelentették lemondását a közt. elnöki címről

vö. TK 121/3.!

5. A tanácsköztársaság (1919. márc. 21. – aug. 1.: 133 nap)

a) Kun [Kohn] Béla (1886–1938/39?)

L ?

- köztisztviselői, vallástalan, kitért zsidó családból (Szilágyságból; apja galíciáner)
- állítólag Ady E. korrepetálta
- újságíró volt

Kosztolányi D.-vel egy szerkesztőségi

↓ szobában ült (*Budapesti Napló*)

Édes Anna (1926) 1. fejezet – ?

Kun Béla elrepül

- I. vh.: keleti fronton harcol, 1916-ban fogságba esik
→ végleg komm. lesz, 1918. nov.: hazajön
- 1920 → a SZU-ban, „trockista” → kivégzik (1938)/börtönben † (1939)

MINDENKIHEZ!

Magyarország proletársága a mai nappal a maga kezébe vesz minden hatalmat. A polgári világ teljes összeomlása, a koalíciós kormányzás csődje kényszeríti rá Magyarországot munkásságát és parasztságát erre a döntő lépésre. A kapitalista termelés összeomlott, a munkásság nem hajlandó többé a nagytőkések és nagybirtokosok igájába hajtani a fejét.

Az országot az összeomlás anarchiájától csak a szocializmus, a kommunizmus megteremtése mentheti meg.

Ugyanakkor külpolitikailag is teljes katasztrófa előtt áll a magyar forradalom. A párisi békekonferencia úgy döntött, hogy Magyarországnak csaknem egész területét katonailag megszállja, a megszállás vonalait végleges politikai határnak tekintti és ezzel a forradalmi Magyarország élelmezését és szénellátását végképpen lehetetlenné teszi.

Ebben a helyzetben egyetlen eszköze maradt a magyar forradalomnak a maga megmentésére: a proletárság diktatúrája, a munkások és földműves-szegények uralma.

A proletárság diktatúrájának döntő alapfeltétele a proletárság teljes egysége. Eppen ezért a történelmi szükség parancsára teljes egyesülését mondotta ki a Magyarországi Szocialdemokrata Párt és a Kommunista Magyarországi Pártja.

E két párt helyett **egyetlen proletárpárt** fogadja magába ezután az ország minden dolgozó terfát és asszonyát: **a Magyarországi Szocialista Párt.**

A kormányhatalmat e párt megbízásából **Forradalmi Kormányzótanács** veszi át. E tanács kötelessége lesz a Munkás-, Paraszt- és Katonatanácsok országos kiépítése. A törvényhozó, végrehajtó és bíralkodó hatalmat a Munkás-, Paraszt- és Katonatanácsok diktatúrája gyakorolja.

Magyarország Tanácsköztársasággá alakul. A forradalmi kormányzótanács haladéktalanul megkezdi a nagy alkotások sorozatát a szocializmus, a kommunizmus előkészítésére és megvalósítására.

Kimondja a **nagybirtokok, a bányák, a nagyüzemek, a bankok és a közlekedési vállalatok szocializálását.** A földreformot nem törpebirtokokkal teremtő földosztással, hanem **szocialista termelő szövetkezetekkel** hajta végre.

Az árdragítókat, az élelmiszeruzorásokat, a tömegek éhségének és rongyosságának spekulációs haszonélvezőit irgalmatlan kíméletlenséggel üldözi.

Vastegyetmet követel. **Halállal sújt le az ellenforradalom banditáira csakugy, mint a fosztogatás brigantjaira.**

Hatalmas **proletárhadsereget szervez,** amelyet a munkásság és parasztság diktatúráját érvényre juttatja a magyar kapitalistákkal és nagybirtokkal szemben csakugy, mint a román bojárakkal és a cseh burzsoákkal szemben.

Kijelenti teljes eszmei és lelki közösséget az orosz szovjet-kormánnyal, **fegyveres szövetséget ajánl Oroszország proletárjainak.** Testvéri üdvözlést küldi Anglia, Franciaország, Olaszország és Amerika munkásságának, egyben pedig felszólítja őket, hogy ne térjék egy pillanatra sem kapitalista kormányaik gaz rablóhadjáratait a Magyar Tanácsköztársaság ellen. Fegyveres szövetségre hívja föl Csehország, Románia és Szerbia, meg Horvátország munkásait és földműveseit a burzsoák, a bojárak, a nagybirtokosok és a dinasztikák ellen. Felszólítja Német-Ausztria és Németország munkásait, hogy kövessék a magyar munkásság példáját, szakítsanak végleg Párisal, szövetkezzenek Moszkvával, állítsák föl a Tanácsköztársaságot és fegyverrel a kezükben szálljanak szembe a hódító imperialistákkal.

A Magyarországi Szocialista Párt és Forradalmi Kormányzótanács fölismerte, mennyi nehézséggel és áldozattal kell megküdenie a magyar munkásságnak, ha elindul ezen a hőst és magyazeri úton. Hőbortul kell véselnünk Letimánk és bányáink föl szabadításáért, harcot kell vívniunk proletártestvéreink szabadságáért és a magunk jólétéért. Nélkülözékek, nyomor, szenvedés várkozik ránk ezen az úton. És mégis rá kell lépniünk és mégis rá merünk lépni, mert bízunk a magyar proletárság hősiességében és áldozatkészségében. Rá kell lépniünk, mert csakis így vihethjük győzelemre a szocializmus világot megváltozó ügyét.

Minden munkást és földművesi fölsozlunk, hogy dolgozzon, termeljen, vagy álljon be a proletárhadseregbe, verektsékével vagy vérvével alkotson az eszme diadaláért. Bármi várjon ránk, a szocializmus ügyének győznie kell! Éljen a proletárdiktatúra! Éljen a Magyar Tanácsköztársaság!

**A Magyarországi Szocialista Párt.
A Forradalmi Kormányzótanács.**

TK 122/4.

b) államszervezet

– tvhozó hat. gyakorlatilag nincs

– Forradalmi Kormányzótanács
élén Garbai Sándor (kiskunhalasi
szocdem kőműves)

népbiztosok, pl.

Kun B. külügyi

(tényleges vezető),

Rákosi M. szociális termelés

← párt – ? Mo-i Szoc. Párt

– tanácsok

(önkormányzati feladatok)

= szovjet – ?

„választott” népi szerv

(munkás~, katona~)

– Vörös Őrség: rendfönntartó erő

– Lenin-fiúk: terrorkülönítmény – Szamuely Tibor

páncélvonat

†-os ítélet 5 perc alatt

5–600 † (akasztás)

+ Cserny József bőripari munkás

(újságíró,

közoktatásügyi

népbiztos;

1890–1919,

Savanyúkút /

Bécsújhely)

Cserny József
(1892–1919, Budapest)
és a Lenin-fiúk

– parasztlázadások (Kalocsa) → vörösteror

Ludovika Akadémia

katonatiszt növendékei is
dunai flotta matrózai is

c.) belp.

– márc. 21.: 1. intézkedés: statárium

2.: szesztilalom

– egypártrendszer

– államosítás (parasztok: Ø föld; szövetkezetek)

– Vörös Hadsereg toborzása

– szociális intézkedések: béremelés (irreális: nincs gazd. háttér)

8 óra munka, 8 óra pihenés, 8 óra szórakozás

munkásgyerekek nyaraltatása

Margit-sziget: belépődíj eltörlése

– kult. – csak baloldali művészek (Kassák L., Móricz Zs. – Írói Direkt.)

– máj. 1. megünneplése

Biro

1919
MÁJUS 1.

Baross Gábor szobrára épített dekoráció, 1919. május 1.

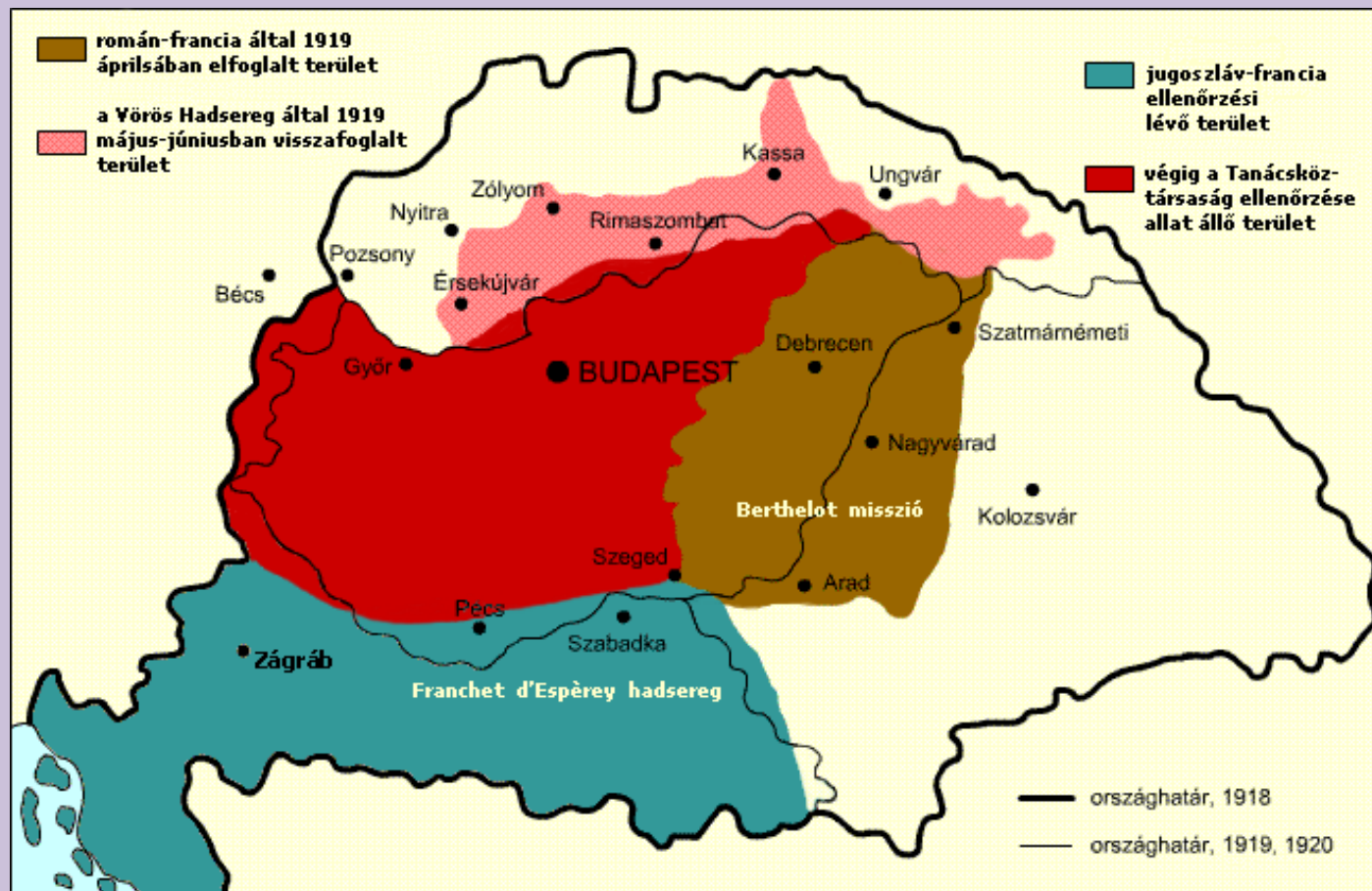
A becsomagolt Gellért-szobor, 1919. május 1.

d) külpolitika – sikeres forradalmi honvédelem

- alapja – ? világforradalom ← Szentpétervár, Bajorország
- **ápr. 16.:** román támadás: Erdély → Tisza
- **ápr. 28.:** csehszlovák támadás → ro./csszl. hadsereg Csap és Munkács között találkozik
- május-június: északi hadjárat

a Vörös Hadsereg (\approx 200 ezer fő máj. végén) sikerei:

→ Salgótarján (Rákosi M.), Miskolc visszafogl.

→ Felvidék K-i és középső részének visszafogl. (Bártfáig)

→ Eperjes: Szlovák Tanácsköztársaság kikiáltása

(vezetője szlovák, Münnich Ferenc hadügyi népbizt.)

régi, monarchiás tisztek, pl. a vezérkari főnök Stromfeld Aurél

– jún. 13.: (II.) Clemenceau-jegyzék (távirat)

→ az új határok (\sim trianoni)

→ az É-i határon túli csapatok visszavonása

→ cserébe a románok kivonulnak a Tiszántúlról

meghívó a békekonf.-ra? \sim nemzetközi elismerés

– hosszú vita

– jún. 30. → visszavonulás

a vérrel elfoglalt területek harc nélküli feladása szétzilálta a korábban győztes hadsereget

Stromfeld + a tisztikar jelentős része tiltakozásként lemond

– Σ A KATONAI ERŐFESZÍTÉSEK NEM JÁRNAK POLITIKAI EREDMÉNNYEL

- a románok nem mozdulnak a Tiszától
(megszegve Clemenceau ígéretét, hiszen vissza kellene vonulniuk a Tisza mögé)
→ KÜLPOLITIKAI KUDARC
- júl. 20.: támadás ellenük → összeomlik
- júl. 30.: a románok Szolnoknál átkelnek a Tiszán
aug. 3-4.: a román hadsereg bevonul Bp.-re

*Román őrség a
Ferenc József híd
budai hídfőjénél*